

LINNAD JA ALEVID

EESTI LINNADE LIIDU HÄÄLEKANDJA

Väljaandja: Eesti Linnadeliit, Tallinnas --- Vastutav toimetaja: V. Smetanin

Toimetus ja talitus: Eesti Linnadeliit, Tallinn, raekoda

Ilmub 10 korda aastas

:: :: ::

Hind 25 senti

Nr. 5

Aprill

1928

Sisu: *H. V. Dahl.* Norra linnade omavalitsus. — *A. Ostra-Oinas.* Tööpuuduse vastu võitlemise küsimus. — *J. Kurg'i* nekroloog. — Perekonnaseisu-ametniku praktikast. — Hoolekandekulude tagasinõudmise korrast. — Lühemaid teateid välismailt. — Kroonika.

Norra linnade omavalitsus.

H. V. Dahl.

Norras omavalitsus jaguneb maa- ja linnaomavalitsusteks. Maaomavalitsus koosneb 18 suuremast üksusest, mis kannavad „Fylker'i“ nime ja vastavad umbes meie maakondadele. Fylker'id jagunevad omakorda 640-ks väiksemaks üksuseks, nimega „Herreden“. Viimased on maal kõige väiksemad omavalitsuse üksused ja vastavad meie valdadele. Vallad erinevad nii oma pindala, kui elanikkude arvu poolest suuresti üksteisest. Nii leidub valdasid 50.000—60.000 elanikuga, kuna teiste elanikkude arv kõigub 1.000 ümber. Üldse elas 1. detsembril 1920. a. maakondades 1.866.532 elaniku ehk ümmarguselt 70% elanikkude üldarvust. Seega keskmiselt 2.196 elanikku kogukonnas.

Linnad ei kuulu maakondadesse, vaid moodustavad omaette 63 kogukonda 786.296 elanikuga. Seega elab linnades ümmarguselt 30% elanikkude üldarvust. Suurim linn on Oslo (endine Kristiaania) 260.000 elanikuga. Sellele järgnevad 4 linna igauks üle 20.000 elanikuga, 13 linna, kelle elanikkude arv kõigub 10.000 ja 20.000 vahel, 18 linna 3.000—10.000 elanikuga ja 10 linna 2.000—3.000 elanikuga.

14. jaanuaril 1837. a. antud seadustega moderniseeriti linnade ja maakondade valitsemine. Juba enne seda linnadel oli omavalitsus, kuna maakondade valitsemist teostasid selle ajani riigi ametnikud. 1837. a. seadustega maksmapandud korraldused püsivad osalt tänini veel, kuigi need juba varem mõnes osas muudeti ja

30. septembril 1921. a. revideerituna, uute seadustena välja anti, maksvusena 1. juulist 1922. a. Nii 14. jaanuari 1837. a., kui 30. septembri 1921. a. seadused anti linnadele ja maakondadele eraldi.

Linna korraldav organ.

Linna korraldav organ on proportsionaalsel alusel valitav ühekojaline linnavolikogu „Bystyre“ (linnajuhatuse). Valimisõigus on üldine kõigil meeste- kui nais-terahvastel, kes saanud 23 a. vanaks ja elanud vähemalt 2 aastat vastava omavalitsuse piirkonnas.

Volinikkude arv kõigub linnades 20 ja 84 vahel ning määratakse kindlaks linna elanikkude arvu järele, võttes aluseks üldiste ehk kohalikkude omavalitsuste rahvalugemiste andmeid, järgmiselt:

linnades kuni 3.000 elanikuga —	20 volinikku
3.001, kuid alla 5.000 elan. —	28 „
5.001, „ „ 7.500 „ —	36 „
7.501, „ „ 10.000 „ —	44 „
10.001, „ „ 15.000 „ —	52 „
15.001, „ „ 25.000 „ —	60 „
25.001, „ „ 50.000 „ —	68 „
50.001, „ „ 100.000 „ —	76 „
üle 100.000, „ „ —	84 „

Linna elanikkude arvu kasvamisel, mil volinikkude arv peaks suurenema, volikogu võib otsustada jätta volinikkude arvu siiski endiseks, kuid sarnane otsus peab olema tehtud kahe kolmandiku häälteenamusega ja allub kuninga kinnitamisele.

Volinikkude arv suureneb alati 8 liikme võrra korruga. Volinikkude volitused kestavad 3 aastat.

Linnavolikogu asjade arutamise korra määrab osalt kindlaks linnaseadus, mis näeb ette koosolekute juhatamise, kokkukutsumise, päevakorra avaldamise, kvoorumi, avalikud ja kinnised koosolekud, mitte-erapooletute volinikkude kõrvaldamise, häälteenamuse ja asjade protokolleerimise korra.

Koosolekud kutsuvad kokku ja juhatab volikogu juhataja („ordförer“). Arvestades arutuseletulevate asjadega kutsed saadetakse volinikkudele ühes päevakorruga 4—8 päeva enne koosolekut. Koosolekud on otsusvõimsad, kui liikmeid on koos üle poole. Linnavolikogu koosolekud on avalikud, kuid üksikuid asju võib arutada ka kinniste ustega, mille üle otsustab juhataja.

Päevakordavõtmata asju võib koosolekul arutada siis, kui juhataja ehk $\frac{1}{4}$ koosolijaist ei vaidle selle vastu.

Igal volinikul on õigus võtta küsimusi päevakorda, kuid kui juhataja ehk $\frac{1}{4}$ koosolijaist keelduvad arutamast neid samal koosolekul, mil need üles võetud, siis need jäävad järgmiseks koosolekuks.

Üldreeglina küsimused otsustatakse lihtsa häälteenamusega, välja arvatud juhul, kus seadus nõuab teistsugust.

Kui $\frac{2}{3}$ häälteenamust vajav küsimus ei saa tarvilikku häälte arvu poolt, siis pannakse küsimus järgmisel koosolekul uuesti hääletusele. Kui see ka järgmisel koosolekul ei saa $\frac{2}{3}$ häälteenamust, siis ettepaneku poolt hääletajad võivad nõuda küsimuse kuningale otsustamiseks andmist. Kuningale otsustamiseks andmise nõue hääletatakse asja poolt hääletanud volinikkude vahel eraldi ja kui enamus neist hääletab kuningale esitamise poolt, siis otsustab kuningas küsimuse. Kui asja poolt hääletajad ei nõua küsimuse kuningale esitamist, siis astub volikogu otsus jõusse.

Peale seaduses kindlaks määratud asjade arutamise korra linnadel on veel oma poolt kindlaks määratud üksikasjalik asjade arutamise kodukord. Nii oli Oslos (Kristiaania) senini mõnesuguste muudatustega maksev „Määrus koosolekute ja asjade arutamise kohta Kristiaania linnavolikogus. Vastuvõetud esituskogu poolt 25. jaanuaril 1838“. See kodukord määras kindlaks kohalolijate ja puuduvate vo-

linikkude arvestamise viisi, istekohad; mitteosavõtjate volinikkude puudumise põhjuste teatamise ja hindamise korra; koosolekute avamise korra, asjade arutamise järjekorra, asjade juurde kuuluvate dokumentide ettelugemise; sõnapalumise viisi; asjast kõrvalekaldumise, isiklikuksminemise ja käratsemise puhul volinikkude kõrvaldamise; hääletamise korra, viisid ja sunduse; alla $\frac{2}{3}$ hääli saanud asjade apelleerimise; asjade poolitamise kitsendused; protokollide ettelugemise ja dokumentide trükkimise korra. Selle määruse maksvus ulatas ka uue linnaseaduse maksvuse aega, kuid et see uue linnaseadusega ja uuema praktikaga osalt vastolus, siis viimastel aastatel on asutud uue määruse väljatöötamisele.

Linnavolikogul ei ole erilist juhatust, vaid koosolekud kutsuvad kokku ja juhatab „ordförer“ (juhataja) ehk „varaordförer“ (tagavara juhataja), kes valitakse „formannskapi“ (esimeeskonna, linnavalitsuse) liikmete hulgast üheks aastaks. Tema juhatab ka linnavalitsuse koosolekuid, ta on linna esindaja ja kirjutab linna nimel alla kõigil juhtumistel, kus see volitus ei ole antud teistele edasi.

Volinikud, linnavalitsuse liikmed ja linna napea ei saa oma teenistuse eest linna kassast mingisugust tasu, välja arvatud ainult teatud palgaliste komiteede ja linna ettevõtete juhtivate komiteede liikmed. Ühtegi voliniku erialasse või elukutsesse puutuvat tööd ei või panna voliniku peale ilma vastava tasuta.

Kui keegi volinik ilma mõjuva põhjusega jääb koosolekule hiljaks ehk hoopis ei ilmu, võib koosolek määrata puudujale või hiljaksjääjale 10 krooni rahatrahvi linna kassa kasuks.

Linnavolikogusse valitav, ja valimist vastuvõtma kohustatud on igauks, kel maksva valimisseaduse järele on aktiivne valimisõigus, välja arvatud järgmised erandid:

1. Valitavad ei ole vastav „fylkesmann“ (riigivalitsuse kohalik esitaja omavalitsuse asjus) ja pürgermeister.

2. Valimisest võivad keelduda: a) kes saanud 60 aastat vanaks; b) kes viimase kolme aasta jooksul volinik olnud; c) kellel maksva seaduse järele on selleks õigus muul põhjusel; d) kel on sarnane nõrkus või takistus, mida valimise juhatus tunnustab vabandavaks.

Kes tahab kasutada punkt 2. ettenähtud vabastamise õigust, peab teatama sellest valimiste juhatajale vähemalt 14 päeva enne valimisi. Valimiste juhatus paneb sel teel vabastatute nimekirja üles oma poolt kindlaks määratud korras.

Kui keegi nõrkuse pärast või mõne muu tunnustatava takistuse tõttu ei või täita voliniku kohuseid, siis volikogu võib vabastada sellase voliniku kas määratud ajaks ehk volitusaja lõpuni.

Iga volinik on kohustatud võtma linnavalitsusse valimist vastu, väljaarvatud ainult isikud, kes annavad linnale aruannet ehk kes revideerivad linna arvepidamist. Neid ei tohi valida linnavalitsusse. Peale selle võivad linnavalitsusse valimiste vastuvõtmisest keelduda need, kes viimased kolm aastat on kuulunud linnavalitsusse, millisel juhul isik, kes ei soovi lasta valida ennast linnavalitsusse, peab teatama sellest juhatajale hiljemalt sel koosolekul, kus valimine ette tuleb.

Peale juhataja kõik volinikud on kohustatud võtma vastu valimist komisjonidesse, komiteedesse ja nõukogudesse. Kedagi ei saa sundida kuuluda enam kui kahte komisjoni.

Juhataja ja linnavalitsuse liikmete peale ei või panna muid kohustusi peale seadustes ja vastavates volikogu poolt kinnitatud määrustes ettenähtud ülesannete.

Kaasahäätamine on igale volinikule ja komisjonide ning komiteede liikmeile sundslik.

Volikogu võimupiirid ja tegevuse määrab linnaseadus kindlaks. Need on: maksustamise õigus; maksvates seadustes ettenähtud linna ülesannete ja avalikkude kohustuste täitmine; keskvalitsuse vastava osakonna ja kohaliku riigivalitsuse esitajale nende poolt nõutavate teadete andmine ning viimaste poolt seisukohavõtmiseks saadetud küsimuste otsustamine; kulude ja tulude kindlaksmääramine eelarve näol; kinnisvarade omandamise, võõrandamise, pantimise, vahetamise ehk nendesse puutuvatest õigustest loobumise küsimuste otsustamine; uute ettevõtete ehk vanades kavatsetavate oluliste muudatuste ja nende juhatuste kindlaksmääramine; kontsessioonide, laenude, rentimiste ja kontrahtide otsustamine, millega linn seob ennast kauemaks kui viieks aastaks ehk millistel on omavalitsuse suhtes suurem majandusline tähtsus;

garantiide võtmine linna peale majandusliste kohustuste alal; arvete revideerimise korraldamine; aruannete ja ettevõtete tegevuskirjelduste kinnitamine; pürgermeistri ametisse määramine; gaasi, elektri ja muude linna monopolettvõtete saaduste hinna kindlaksmääramine; selliste asjade korraldamine, mida volikogu peab tarvilikuks linna ülesannete teostamisel.

Linna täidesaatvad organid.

Linnavolikogu valib enese keskelt kolmeks aastaks „Formannskapet“ (esimeeskond, linnavalitsus), kuhu kuulub $\frac{3}{4}$ volinikkude üldarvust. Nagu juba korraldava organi all tähendatud, iga volinik on kohustatud linnavalitsusse valimise puhul valimist vastu võtma (välja arvatud seal samas tähendatud erandid), ja ei saa selle eest mingit tasu.

Koosolekute kokkukutsumine ja juhtamine sünnib samas korras ja sama isiku poolt, kui volikogu koosolekutelgi.

Linnavalitsuse tegevuspiirkond on määratud linnaseaduses kindlaks. Selle järele tema tegevusse kuulub: linna omavalitsuse ülesannete ja maksvate seadustega linna peale pandud avalikkude kohustuste täitmine ühes linnavolikoguga; vastavale keskvalitsuse osakonnale ja riigivalitsuse kohalikule esitajale nõutavate teadete andmine; linna tegevusharude eelarvete esitamise tähtaegade kindlaksmääramine; talitamine omavalitsuse nimel kõigil juhtudel, mis ei ole antud linnavolikogu või teiste võimude võimkonda, kusjuures tal on õigus küsida linnavolikogu arvamist ka neis asjus, mis seadusega ei ole määratud linnavolikogu otsustamisele; eelarves ettenähtud kulude ümbrpaigutuste lubamine; eelarves väiksemate muudatuste ettevõtmine. Linnavalitsuse ülesandeks on eriti: hoolitsemine, et linnavolikogule esitatavad asjad oleksid tarvilikult ette valmistatud ja oma seisukoha esitamine neis asjus; hoolitsemine linnavolikogu ja linnavalitsuse otsuste täitmise eest, seevõrd, kui sarnane järelevalve ei kuulu riiklistele ametnikkudele ehk seaduslikus korras eriti moodustatud juhatustele; valve, et linna arved ja aruanded esitataks ja antaks revideerimisele õigel ajal; määrata kindlaks, kellele peale pürgermeistri, ehk kus viimast ei ole, peale juhataja, on õigus arvete väljamaksmist ette kirjutada; linna teenijate ametissevõtmine ja nende tegevusele juhtnõo-

ride määramine, kuivõrd see ei kuulu linna volikogu või mõne teise võimu tegevuspiiridesse; määrab kindlaks sõidu ja töö taksid. Linnavalitsus võib rutulistel juhtumistel otsustada asju, mis kuuluvad linnavolikogu võimkonda, teatades sellest järgmisel linnavolikogu koosolekul.

Peale nende, seadusega otse linnavalitsuse võimkonda antud küsimuste linnavolikogu võib linnaseaduse põhjal anda veel osa oma volitusi linnavalitsusele edasi, nagu: eelarves ettenähtud maksude kasutamine; kinnisvarade asjus linnavolikogu otsuste teostamiseks tarvilikkude korralduste tegemine; linnavolikogu poolt otsustatud laenude puhul lähemate tingimuste asjus kokkuleppimine ja komisjonide valimised üksikute tegevusharude juhtimiseks.

Linnapea.

Linna õigusline eisndaja on „ordförer“ (juhataja). Tema tegevuspiirkond on määratud linnaseaduses kindlaks. Tema kirjutab linna nimel alla kõik paberid milliste allakirjutamine ei ole volitatud teistele isikutele. Ta juhatab linnavolikogu ja linnavalitsuse koosolekuid; kannab hoolt, et kõik arutusele tulevad asjad oleksid tarvilikult ette valmistatud ja valvab protokolleerimise järele. Tema võib võtta osa kõigi komisjonide ja nõukogude koosolekutest, kuid ilma hääleõigusega. Ta valvab, et linnavolikogu ja linnavalitsuse raamatud ja dokumendid korralikult hoitaks; vastutab kõigi tarvilikkude otsuste saatmise eest riiklisele ülevalveametnikule ja teistele vastavatele asutustele. Neis linnades, kus pürgermeistri pole, määrab tema linna arvele kuuluvad summad väljamaksmisele, kui sellane volitus pole antud kellegile teisele.

Juhataja ja tagavara juhataja (vara-ordförer) valitakse linnavalitsuse liikmete hulgast üheks aastaks, kus juures igaüks on kohustatud võtma valimist vastu. Sellest keelduda võib ainult see, kes viimasel aastal olnud juhatajaks. Kui juhataja ehk tagavara juhataja valimisel ükski kandidaat ei saand absoluutset enamust, siis võetakse ette uus hääletamine; sel juhul loetakse valituks see, kes saand kõige rohkem hääli. Kui teistkordsel hääletamisel mitu kandidaati said ühe võrra hääli, siis lahendatakse valimine liisu läbi.

Peale juhataja on, kui linnavolikogu teisiti ei määra, igas linnas veel pürgermeister, kuid väiksemates linnades võib pürgermeistri kohuseid panna ka teiste isikute peale, ühendades neid muude kohustustega, kuid pürgermeistri kohustusi ei tohi panna omavalitsuse laekahoidja-revidendi ega linnavalitsuse sekretäri peale.

Linnavolikogu määrab kindlaks pürgermeistri palga ja muud teenistustingimused, niisama ka tema ja tema lese pensiooni.

Linnaseadus määrab pürgermeistri kohused järgmiselt kindlaks: temale kuulub lähem järevalve linna rahanduse ja arvepidamise üle, vastavalt linnavolikogu ettekirjutustele; ta teeb ettepanekud linna eelarve kohta, avaldab oma arvamist teiste poolt linna eelarve kohta tehtud ettepanekute ja muude linna rahandusse puutuvate küsimuste suhtes.

Linnavolikogu määrab eelpool tähendatud ettekirjutusega kindlaks, mil määral pürgermeister võtab osa muust omavalitsuse tegevusest.

Pürgermeistri osavõtt linnavolikogu ja linnavalitsuse koosolekutest on sunduslik, ta võib aga võtta osa ka komisjonide, juhatuste ja nõukogude asjade arutusest, kuid ilma otsustava hääleõigusega. Teda võib valida eriliste juhatuste ja nõukogude liikmeks.

Linnaseadus määrab pürgermeistri kohused kindlaks ainult üldjoontes, jättes linnavolikogule nende üksikasjalisema fikseerimise õiguse. See tõttu loomulikult pürgermeistri kohused on mitmesugustes linnades normeeritud mitmeti.

Osakonnad ja komisjonid Oslos.

Pärast uue linnaseaduse jõusseastumist Oslo linnavolikogu määras oma administratsiooni korralduse kindlaks 26. oktoobril ja 16. novembril 1922. a. erilise määrusega. Selle järele teostavad linna administratiivvõimu pürgermeister ja 7 nõunikku, kes igaüks juhivad vastavat administratsiooniharu. Igalet nõunikule alluvad tegevusalad moodustavad erilise jaoskonna. Pürgermeistri ja nõunikude vahekorrad see määrus normeerib järgmiselt:

Nõunikud alluvad pürgermeistrile ja viimane valvab, et kõik tegevusharud töötaksid ühises kooskõlas määruste ja majandusliste nõuete kohaselt. Pürger-

meistrile esitatakse ka nõunikudele alluvate tegevusharude asjad.

Väljaspool pürgermeistri ja nõunikude võimkonda on linnavalitsuse sekretariaat, omavalitsuse revisjon ja tulutoovad ettevõtted, milliste juhtimiseks valitakse juhatused.

Pürgermeistrile ja nõunikudele alluvad nende juhatusaluste tegevusharude ametnikud maksvates seadustes ettenähtud kitsendustega.

Pürgermeister ja nõunikud vastutavad linnavolikogu ja linnavalitsuse ees nende juhatusale kuuluvate tegevusharude eest. Nad kannavad hoolt, et nende tegevusharude kohta linnajuhatusale esitatavad asjad oleksid tarvilikult ette valmistatud ja otsuse kava juurde lisatud. Nad vastutavad neile alluvate alade kohta tehtud otsuste elluviimise eest.

Pürgermeister ja nõunikud alluvad linna teenijate kohta käivatele üldmäärustele, ainult selle erandiga, et pürgermeister määratakse linnavolikogu poolt teenistusse.

Pürgermeistri ülesandeks on lähem järeelvalve omavalitsuse rahanduse ja arvepidamise üle. Sellepärast tal peab igal ajal olema täielik ülevaade linna majandusest. Tema hoolitseb, et tarbe korral tulude ja kulude eelarvetes õigel ajal tarvilikud muudatused tehtaks. Ta valvab laenude tarvitamise ja uute laenude tegemise järele. Kõik linnavolikogule ja linnavalitsusele esitatavad rahalised asjad esitatakse enne temale. Tema esitab nõunikudelt ehk vahendita temale alluvate asutuste juhatajatelt saadud eelarvekavad, avaldab oma arvamise kõigi eelarvete ja nende kavade muudatuste kohta. Niisama esitab tema aruande, vastavalt teiste juhatajate aruannetele. Temale alluvad kõik kinnisvarade ostmised ja müümisel. Tema määrab väljamaksmisele linna kulud, kuivõrd see volitus ei ole antud teistele isikutele edasi. Tema tegutseb elanikuderegistri pidajana sellekohase eriseaduse järele.

Pürgermeistrile allub vahendita Oslo linna administratsiooni 1-ne jaoskond rahandusjaoskonna nime all, millesse kuuluvad statistikakontor ja elanikkuderegister, hindamise-, rahanduse- ja raamatupidamise kontorid, linnateenrid (käskjalad), hindajad, omavalitsuse advokaadid, politsei, kohtu- ja vangistusametid.

2. jaoskonnale alluvad üldse tehnilised alad: merikomisjon, tuletõrje, kanalisatsioon, teede korraldus, tänavraudteed, mänguplatsid, pargid, tänavate valgustus, nende puhastamine ja korrashoid.

3. jaoskonnale alluvad kirikud, koolid ja üldse haridus, raamatukogud, toetused kultuurilisteks otstarveteks, kinodesse puutuvad asjad.

4. jaoskonnale alluvad sotsiaalalad, toetuse ja hoolekandeesjade ülevaataja, tööta tööliste abiandmise kassade toetamine ja nende järele valvamine, omavalitsuse pensioniasjad, vaeste hoolekanne, sunduslik töömaja, lastekodude toetamine, omavalitsuse lastekodud, odav söögisaal, tervishoiu osakonnale alluvad hoolekande asutused, elukalliduse ja tööpuuduse vastu võitlemise organisatsioon (väljaarvatud hädaabitööd, millised alluvad vastavaile tehnilistele administratsioonidele), toetused hoolekande alal.

5. jaoskonnale alluvad tervishoiu asjad (väljaarvatud vaeste tervishoid), vabrikute järeelvalve, haigemajad, arstiline järeelvalve, ravitsuskodud, tiisikus-sanatooriumid ja vaimuhaigete varjupaik.

6. jaoskonnale allub ehituskontroll, linna arhitekt, korteri nõukogu, omavalitsuse elukorteriteamet ja elukorterite üüri reguleerimise vahetalitus, materjalide ladu, laduhoovide juhatus, omavalitsuse metsad ja pargid, supelusmajad, omavalitsuse varandused, mis teistele administratsioonidele ei allu, omavalitsuste ametasutuste ruumid ja kõik neisse puutuvad asjad, omavalitsuse trükitööd.

7. jaoskonnale alluvad linna tööliste palkamise tingimused, palgad ja elukalliduslisad, vaieldavad nõudmised, puhkused ja palgad haiguste, avalikkude kohustuste ja sõjaväeteenistuse puhul, tööaeg, vanaduspiiride üldreeglitest erandite tegemise küsimused, pensionid ja kõik omavalitsuse teenijatesse ja töölistesse puutuvad küsimused (väljaarvatud teenistusse võtmine ja vabastamine). Ülem hoolekandeamet, pärandusasjade valitsemise ameti juhatused, kohtulik abi, oksjoni ja sissenõudmise asjad, viina- ja õlle müügi load, määrusandlus palga alamäärade kindlaksmääramiseks, haigekassad, maksuta õigusteadlise abi kontor, tapamaja, linna kaalujad, turbakauplus, omavalitsuse kaubandus, varustusnõukogu ja kontrollamet.

8. jaoskonnale allub sadama asjandus.

Nõunikud kuuluvad liikmetena mõnesse neile alluvasse komisjoni ja peavad võtma linnavolikogu ja linnavalitsuse koosolekute osa nende tegevusaladesse kuuluvate asjade arutuse puhul.

Nõunikkude tegevuspiirid määratakse kindlaks igale erialale vastavas erilises instruksioonis.

Kõigile omavalitsuse tegevusharudele linnavolikogu valib vastavad komisjonid. Komisjoni tegevus on peaaesjalikult nõuandev ja kontroleeriv, ning määratakse kindlaks linnavolikogu poolt antava määrusega. Komisjon vaatab kõik linnavolikogule ja linnavalitsusele esitatavad asjad esialgselt läbi. Komisjonide arv ei vasta administratiivjaoskondade arvule, vaid nende moodustamisel on peetud silmas töö erilist iseloomu ja nii kuulub mõnda administratiivjaoskonda mitu komisjoni.

Komisjonide moodustamine ei ole linnaseaduse järele sunduslik, seadus tähendab vaid muu seas, et linnavolikogu nõusolekul linnavalitsus võib moodustada omavalitsuse asjade jaoks erilisi komisjone. Linnavolikogu määrab vastavate instruksioonidega nende tegevuspiirid kindlaks. Seadus võimaldab ka sarnaste asjade edasiandmist komisjoni võimkonda, mis seaduse järele kuuluvad linnavalitsuse võimkonda, väljaarvatud administratsiooni juhatajate tagandamine, millist õigust ei tohi anda komisjonile edasi.

Niisama linnavolikogu määrab komisjonide liikmete arvud kindlaks. Oslos komisjonid on suuremalt jaolt viieliikmelised, kolme kuni nelja tagvaraliikmega. Tagavaraliikmed ei astu ametisse mitte mingisuguses hääleteenamuse järjekorras, vaid on ette kindlaks määratud, milliste isikute lahkumisel keegi asemele astub.

Linnaseaduse järele nimetab linnavalitsus komisjonide liikmed (kui linnavolikogu ei ole teisiti määranud), väljaarvatud ainult rahandusosakonna komisjon.

Niisama linnavalitsus määrab ka komisjoni esimehe ja tagavara esimehe. Esimehe ülesandeks on komisjoni koosolekute kokkukutsumine kui ta leiab selle tarvilikuks, ehk kui komisjon seda otsustanud.

Oslos, kus kõik tegevusharud ja nende komisjonid on jaotatud pürgermeistri ja nõunikkude vahel, kus juures

ühele nõunikule niisama ka pürgermeistrile allub mitu erilist komisjoni, komisjoni esimees juhatab koosolekut, kuid arutusele tulevad asjad kannab ette tarvilikult ettevalmistatuna vastav nõunik või pürgermeister, otsuse kava juurdelisades.

Pürgermeister ja nõunikud on kohustatud võtma osa nende tegevusharudes kuuluvate komisjonide koosolekute, kuid ilma otsustava hääleõigusega, kus juures neil on õigus avaldada oma arvamisi ja nõuda nende protokolleerimist. Pürgermeistril on õigus võtta osa ka nõunikkudele alluvate komisjonide koosolekute.

Kui pürgermeistrile või nõunikule allub veel spetsiaal-tegevusharude administratiivjuhatajaid, siis on ka need kohustatud koosolekute osa võtma ja protokolleerimise eest hoolitsema. Kus administratiivjuhatajat ei ole, seal hoolitseb nõunik ehk pürgermeister protokolleerimise eest, kui pole määratud teisiti.

Linna omavalitsuse tegevuspiirkond.

Norras linna omavalitsuse tegevuspiirkond on määratud ainult negatiivselt kindlaks. Linna omavalitsused võivad otsustada kõiki asju, mis maksvate seadustega pole antud teiste asutuste võimkonda.

Sarnase tegevusvabaduse tõttu omavalitsuste tegevus Norras on õige suuresti laiunud ja mitmed omavalitsused on läinud oma „kommunaliseerimises“ kaudis kaugele. Nii ei piirdu näiteks nende tegevus mitte ainult harilikude omavalitsuse monopolettvõtetega, nagu gaasi ja elektri varustamine, vaid on olemas ka omavalitsuse küpsetustööstused, kala-, puu- ja söekauplusi ning muid sarnaseid.

Linna rahandus.

Nagu juba eelpool korraldava organi all tähendatud, linnavolikogu võimkonda kuulub muu seas ka elanikkude maksustamine. Linnaseadus ei anna maksustamise alade, korra ja ulatuse kohta lähemaid juhtnööre, vaid eriseadused määravad need kindlaks. Linna omavalitsuste tulud saavutatakse peamiselt otsekohesest maksudest. Omavalitsused on õigustatud võtma tulumaksu kuni 12%, jõukusemaksu kuni 3%, maamaksusid kuni 7% hinnatud väärtusest. Mõni kord suurendatakse neid norme lisamaksustuse näol. Riik ja omavalitsus võistlevad maksude peallikate ärakasutamises, mis

sünnitab mitmesuguseid raskusi. Maksud, kaasa arvates ka riiklised maksud, määrab omavalitsus, kuid riigi ja linna maksud nõutakse kumbki eraldi sisse. Peale selle omavalitsus võib määrata veel mõnesuguseid maksusid, nagu koeramaks, lõbustumaks jne. Ka savutavad omavalitsused tulusid mitmesugustest ettevõtetest. Nii on kinod linnades suuremalt jaolt linna monopoliks.

Lõpuks annab riik omavalitsustele paljudel juhtumistel toetust mitmesuguste üleriikliste ülesannete teostamiseks, nagu koolide, vaestehoolekande, politsei ja muudeks sarnasteks ülesanneteks.

Linna tähtsamad kulud on avalikud tööd (1917/18 a. ümmarguselt 14%), selle järele koolid (ümmarguselt 12%) ja hoolekanne (umbes 5%).

Omavalitsuste varandusline seis on viimastel aastatel tunduvalt tõusnud, kuid niisama ka võlgade korem. Kõigi omavalitsuste kogu varandusline seis oli 1913/14 a. ümmarguselt 326 miljonit krooni ja tõusis 1917/18 aastaks 628 miljoni krooni peale, kuna võlakoorem tõusis samal ajal 195 miljoni krooni pealt 414 miljoni krooni peale. Sellest üldisest kasvust langeb suurem osa nii varanduslise seisuga väärtuse kui võlgade kasvust peaaesjalikult linnaomavalitsuste peale.

Järelvalve linnaomavalitsuse tegevuse üle.

Linnaseadus määrab kindlaks riiklise järelvalve korra omavalitsuse tegevuse järele. See näeb ette rea linnavolikogu otsuseid, mis pole üldse maksvad ilma kuninga kinnitusega. Sarnased asjad on seaduses üksikasjaliselt loetletud ja need on järgmised:

1) Laenude tegemine ja laenude eest garantiide võtmine linna peale, kui need ei tasuta eelarve korras 5. a. jooksul. Laenu otstarvet arvesse võttes, kuningas võib oma äranägemise järele otsustada, millisel määral ja kui pika aja jooksul laenu tuleb tasuda. Tagasimaksu tähtaeg ei tohi olla üle 40 a.

2) Laenude kasutamine, mis enne 6. aastat tagasi ei makseta. Ka neil juhtumistel võib kuningas, niisama kui pkt. 1. tähendatud, maksmise tähtaegsid määrata kuni 40. aastani.

3) Varanduste ostmise ehk sarnaste ettevõtete teostamine, mille juures võib

tarvidus tulla 1. ja 2. punktis tähendatud laenude tegemiseks.

4) Linna peale kohustuste võtmine, mis tooks kaasa kulusid kauemaks kui viieks aastaks ja mille keskmine aastakulu tõuseb üle kuninga poolt kindlaks määratud normi.

5) Kinnisvara võõrandamine, mille väärtus tõuseb üle kuninga poolt kindlaks määratud normi ehk volituste andmine linnavalitsusele või mõnele teisele samasuguse varanduse tükeldamiseks ehk müümiseks.

6) Volituste andmine mitme omavalitsustevaheliste ülesannete teostamiseks.

7) Fondide tarvitamise määruste muutmine.

8) Pürgermeistri palga, pensioni ja tegevuspiirkonna kindlaks määramine ehk pürgermeistri ülesannete panemine kellelegi teise isiku peale.

9) Arvete revideerimise korraldused.

Kui linnavolikogu arutusel olnud asi teistkordsel hääletusel ei ole saanud kahte kolmandikku häälteenamust, küll aga lihthäälteenamuse ja see poolt hääletajate nõudel kuningale on otsustamiseks antud, siis võib kuningas oma äranägemise järele otsuse kinnitada ehk kinnitamata jätta. Kuningas võib linnaseaduse järele temale kuuluvaid volitusi vastavale omavalitsuse asjade departemangule edasi anda.

Omavalitsuse tegevuse seadusepäraste järele valvab eriline riikline ametnik „Fylkesmannen“ (kogukonnamees), kes vaatab läbi linnavolikogu ja linnavalitsuse protokollid, tulnud ja läinud kirjade raamatud. Protokollidest saadetakse „Fylkesmannen'ile“ ära kirjad ühes juurdekuuluvate tarviliikude dokumentidega kas alg- ehk ära kirjad. „Fylkesmannen“ tühistab otsused kahel, seaduses ettenähtud, põhjusel, nimelt:

1) Kui asutus on oma võimupiiridest üle astunud ja 2) kui otsus on vastolus seadustega ehk seadusepäraste eeskirjadega. Tühistamise puhul teatab „Fylkesmannen“ sellest ajaviitmata linnavolikogu juhatajale. Linnavalitsus võib küue nädala jooksul asja kuningale ehk vastavale kohtule lõpulikuks otsustamiseks edasi anda.

Riigi keskvalitsuse vastav departemang võib anda omavalitsustele eeskirju eelarvete ja aruannete kokkuseadmiseks. Niisama võib departemang anda eeskirju

omavalitsuste arhiivide hoidmiseks ja korraldamiseks. See võib nõuda vanemate asjade üleandmist riigi arhiivile, kui neid omavalitsuses küllalt kindlalt ei hoita.

Iga riikline ametnik on kohustatud maksuta andma linnajuhataja ja pürgermeisteri nõudmisel omavalitsustele tarvilikke andmeid, sedavõrd kui tema võib.

Tööpuuduse vastu võitlemise küsimus.

A. Ostra-Oinas,

Tallina linnanõunik.

Tööpuuduse all mõistetakse tavaliselt palgatöölise sunnitud töötaolekut. Kuid töötaolek võib olla tingitud väga mitmesugusist põhjustist: nii eritletakse subjektiivset ning objektiivset töötaolu. Subjektiivsena osutub töötaolu, kui tööline kas kehalistel, vaimlistel või moraalistel põhjustel ei suuda täita pakutavat tööd, või ei taha antud oludes võtta pakutavat tööd vastu, kas halbade töötingimiste, streigi ehk lokauti puhul, või ka lihtsalt tööst võõrdumise pärast.

Objektiivseks osutub töötaolek, kui on olemas töötahe ja töövõime, töötaolu põhjuseks on aga vastava töö mittelemine, kas tööborside puuduliku korralduse või vastava töö puudumise pärast. Seal juures töö puudus võib tekkida halvast majanduslikust konjunkturist või jälle perioodiliselt korduvaist põhjustist; nagu moodide vahetusest, sesoonitöö iseloomust, talve-tööpuudusest.

Nagu eelmisest näha tööta töölise kogu võib olla oma iseloomult väga kirju.

Juba mitme aasta kestel meil on saanud püsivaks nähtuseks talvine tööpuudus. Riigi statistika-keskbüroo andmetel on meie töölise arv suurtööstuse ettevõtetes vastava kuu lõpul:

	mehi	naisi	kokku
juunil 1923	18.320	11.503	29.821
dets. 1923	15.189	9.599	24.788
vahe	3.131	1.904	5.033
juunil 1924	17.275	10.759	28.034
dets. 1924	13.119	8.898	22.703
vahe	4.156	1.861	5.331
juunil 1925	17.053	11.520	28.573
dets. 1925	14.432	9.978	24.410
vahe	2.621	1.542	4.163

juunil 1926	—	—	28.794
dets. 1926	—	—	24.327
vahe	—	—	4.467
juunil 1927	—	—	28.822
dets. 1927	—	—	24.898
vahe	—	—	3.934

Nii ulatab kõikumine suurtööstuses kuni $\frac{1}{5}$ -ni töölise üldarvust. Osa meie suurtööstusest (murrud ja kaevandused, puutööstus jne.) töötavad suvel suurema töölise arvuga kui talvel, seega langeb suurtööstuse hooaeg ühte põllutöö ning ehitustöö hooajaga; rääkimata muist põhjustist, mis tekkinud maailmasõja ja selle tagajärgedega seotud majandusliste konjunkturide ümbrepaigutamise ja muutmise järel.

Ühiskondlise haigusega võitlemiseks peaks eeskätt olema tarvitada kindlad andmed selle nähtuse ulatuse, kestvuse ja põhjuste kohta, samuti töötatöölise kutse, perekondlise seisuga ja ülespidamisvõimaluste kohta. Neid andmeid oleks tarvis perioodiliselt — vähemalt 2 korda aastas — kesksuve ning keskjalve kohta.

Näib olevat vähe lootust, et suudaksime lähemas tulevikus asuda töötaolu uurimisele sel määral. Pole huvitusest ära märkida, et isegi Saksamaal, võideldes viimastel aastatel suure tööpuudusega, oli sunnitud tarvitama rahvalugemise andmeid 2. dets. 1895. aastast ja ametioskuse lugemise andmeid 14. juunist samast aastast, kus ka töötaolu ära märgiti.

Ka tööborside andmeid võime kahjuks tarvitada ainult relatiivsetena. Juba riigi statistika kuukiri märkis ära, et rahvalugemise andmetel 1922. a. 28. detsembril oli üle riigi tööta 11.944 töölise, kuna 1. jaanuaril 1923. a., s. o. kolm päeva hiljem oli tööborsides registreeritud kokku

793 tööta töolist, seega kõigest 6,6% üldarvust.

Võib oletada, et abiandmine, mis korraldati 1924. a. algul ja tööta töölise paigutamine hädaabitöödele on olnud põhjuseks tööta töölise elavamaks registreerimiseks tööbörsides, kuid võrreldes tööta töölise üleskirjutamise andmeid Tallinnas 1926. a. 8. aprillist, samal päeval registreeritud tööta töölise arvuga Tallinna tööbörsil, näeme, et registreerimise protsent on tõusnud 8% võrra. Rahvalugemise ajal Tallinnas oli 2890 tööta töolist, tööbörsis oli kolm päeva hiljem registreeritud 461 tööta töolist, mis teeb välja 16% tööta töölise üldarvust. 1926. aasta üleskirjutuse järele oli 8. aprillil Tallinnas 2155 tööta töolist, tööbörsis registreeritud 617, -- 24% tööta töölise üldarvust.

Tööbörsides oli registreeritud:

	mehi	naisi	kokku
1922 a.	12.290	9.433	21.723
1923 a.	10.444	8.110	18.554
1924 a.	27.897	20.016	47.913
1925 a.	18.175	12.571	30.746
1926 a.	11.391	9.858	21.249
1927 a.	13.342	10.276	23.618

Kuigi need andmed ei paku küllaldast alust meie tööpuuduse iseloomustamiseks ja tema ulatuse äramääramiseks, näitavad need vastuvaidlemata, et see haigus on saanud püsivaks nähtuseks meie rahvamajandusele ja et juba ammu oleks aeg tõsiseks võitlemiseks selle vastu.

Kuni viimaste aastateni meie tooniandev avalik arvamine on kahjuks iga suvel tööpuuduse maha salanud, et tunnustada seda järjekindlalt sügisel kui häda juba käegakatsutav. Sellepärast meil ei olegi jõutud tööpuuduse vastu võitlemise alal pealiskaudsetest mõtteavaldustest kaugemale. Millegiks muuks ei saa nimetada tihti ettetoodavat vastukihvti tööpuudusele, et tööta töölised tuleks saata maale, seal olevat tööd küllalt.

Juba rahvalugemisandmed 1922. aastast näitavad, et talvel ei ole maal tööd. Kuigi „põllumajanduses sesooniliselt töötavad rahvalugemise momendil tööta olnud isikud pole töötuna arvestatud“ registreeriti üldrahvalugemisel alveis ja valdades 40,5% üleriikliselt registreeritud tööta töölise arvust.

Sama küsimust valgustab kaudselt N. Kõstner omas kirjutuses „Eesti Majan-

dus“ nr. 8 1926. a. „Statistilised etüüdid Eesti põllumajandusest“. N. Kõstner kirjutab: „Ümberpöörduvalt — edu põllumajanduses näib olema otse seotud mitte ükski rahvaarvu püsiva seisuga, vaid ka selle otsekohe langemisega. Edenev põllumajandus ei heida mitte ükski rahva juurekasvu enesest välja, vaid ta tarvitab sõna otsekohe mõttes vähem rahvast... Vaatamata agraarreformi peale ja vaatamata rahva üldise juurekasvu peale on rahvaarv lausl maal ja alevites viimase 26. aasta jooksul 5% võrra vähenenud... Viljandimaal, mis sammub esirinnas meie piimaasjanduse arenemise alal, on rahvaarv kahanenud tervelt 15%, ning ka Võru-, Pärnu- ja Tartumaa jäävad ainult vähe Viljandimaast maha“.

Kui töölise maale juhtimisega tõesti tahetakse saavutada reaalseid tagajärgi, siis aitavad vähe laused, et maal on tööd küll, mingu aga tööta tööline sinna. Tegelikult töölisel ei ole talvel maal töövõimalusi. Tahetakse aga neid saata maale, siis peab kavakindlalt looma maal võimalusi selleks, et töölised leiaksid seal tööd ja eluülespidamist. See pole aga ei väike, ei ka kerge ülesanne. Seni kui suudetakse lahendada seda küsimust (uue maa põluks ja heinamaaks tegemine, söödis maade kasutamine, eluhoonete ehitamine töölisele maale jne.), tuleb lahendada tööta töölise küsimusi nii ehk teisiti linnades, kus nende suuremad kogumiskohad. Meil tegelikult seni on püütud võidelda tööpuuduse vastu kahel teel: 1) töömuretsemise kaudu ja 2) töölise kinnitamise kaudu tööpuuduse vastu.

Töömuretsemise hõlbustamiseks on tarvis luua esimeses järjekorras tsentraliseeritud, kiirelt töötav tööbörside võrk; meil oleksid hädavajalikud ka parandused ning uuendused sel alal.

Kuid suuremate tööpuuduste korral ei aita ka kõige parem töövahetalitus. Riik ning omavalitsused on olnud sunnitud otsekohevalt aitavalt vahele astuma. Korraldatakse hädaabitoide ja võimaldatakse töölisele kutseoskuse omandamist või ümberõppimist. Kui vaadelda meie tööta töölise ametala, siis oli tööta meestöölised 1924. a. lihttöölisi 34,6%, ehitustöölisi 16,6%, metallitöölisi 15,3% ja põllunäringi aiatöölisi 8,5%. Tööta naislihttöölisi 39,3%, majateenijaid 29,8% ja põllunäringi aiatöölisi 15,4%. Ka väljamaal on pandud tähele, et mida parem on kutse-

line ettevalmistus, seda vähem kannatab tööline tööpuuduse all.

Hädaabitöid on tarvis korraldada kahte liiki: 1) omavalitsused peaks hoidma talveks võimalikult kõik tööd, mis oma iseloomu poolest talvel vähegi läbi viidavad. Siia kuuluvad sisemised reparaaditööd, sisemised ehitustööd, mullatööd, eelarvelised tööd jne. Neil töödel ei tohiks olla maksev sundtasu, vaid neid peaks üldiselt teostama vaba töölepingu alusel, kuigi need tööd läheksid ehk vähe kallimaks kui tehes neid paremal aastaajal. Saksamaa linnad on annud sarnaseid töid ka ettevõtjatele välja tingimisega, et neid täidetakse külmal aastaajal, ning on maksnud mittevastava töötaja ülekulude arvel kokkulepitud hinnale teatava protsendi lisana juure. Meil kahjuks pole olnud kuulda, et mõni omavalitsus oma tööplaani kokkuseadmisel oleks arvestanud talvise töötaolekuga. Kindel on, et see oleks abinõu, mis aitaks töötaoleku teravuse vähendamiseks palju kaasa.

Hädaabitööde korraldamine on kujunenud meil viimasel ajal ainukeseks tööpuuduse vastu võitlemise abinõuks. Kogemused tööpuuduse vastu võitlemiselt välismaal lubavad oletada, et hädaabitöödel saab olema tulevikus suur, kui mitte domineeriv tähendus. Saksamaa teeb koguni katseid ühendada hädaabi- ning kohustuslikke töid tööpuuduse vastu kindlustamisega. Hädaabitööde valikul meil nõutakse, et need oleks kõigepealt rahvamajanduslikult tarvilikud, ning tasuks end võimalikult ära. Kogemused näitavad, et hädaabitööd osutuvad paratamatult kallimaks vabade töödest. Kõige pealt tööliste kogu on liiga kirju selleks, et saavutada normaalseid tagajärgi. Üksikud linna omavalitsused on teinud katseid liigitada tööta töölisi rühmadeks: I rühma — perekonna isad 25.—60. aastani, II rühma — noored mehed alla 25. aastat, ning III rühma — kõik muud tööta töölised. On omavalitsusi, kes liigitavad kahte rühma, ühte — täie töövõimega ning teise — piiratud töövõimega. Rühmitustesse jaotamine igatahes on annud häid tagajärgi, töö on saavutatud ühtlasem, ning töövõiljakus on suurem.

Teiseks tuleb hädaabi tööna paratamatult korraldada lihtsaid töid, mida võiks teha kerge vaevaga ka õppimata tööline, ning mis annaks väikeste kapi-

talikulude juures tööd võimalikult suurele arvule töölistele. Enamalt jaolt korraldatakse mulla-, kaevamise-, ning kiviraiumistööid. Soovitatakse töölistekorterite ehitamist ning töid linna tervishoidlise seisukorra parandamiseks. Ainult mõned üksikud omavalitsused on korraldanud kingsepa-, rätsepa- ning kirjalikke töid, viimaseid intelligent tööta töölistele. Kuid just suurem osa hädaabitöödest pole kohased oskustöölistele, miks nende töövõiljakus on paratamatult alla normaalse. 1903./04. aastal 24. Saksamaa linna poolt korraldatud hädaabitööd (peasjalikult tänavate puhastus ja lume koristamine) olid keskmiselt 17,33% kallimad normaalsest. 1907./08. aastal 28. linna poolt korraldatud hädaabitööd (tänavate puhastus, edasilükatud tööd, puulõhkumine) olid 33% kallimad normaalhinnast. Järgmisel aastal 58. linna poolt korraldatud samad tööd 40% kallimad, ning 1909./10. a. 35. linna poolt korraldatud hädaabitööd 39% kallimad normaalsest tööst.

Tallinna linna poolt 1924./25. a. korraldatud kalasadama süvendamistööd olid 28% kallimad, Marienbergi kõvasavi kaevamine ei läinud kallimaks, filtri tee muldatööd külmanud liiva kaevamisel olid 50% kallimad.

Palga- ning töötingimused hädaabitöödel on pea igal pool sunniviisil normeeritud. Töölt lahkumisest ei tarvitse töölistel ette teatada, samuti ei pea hädaabitööde juhatus endale kohustavaks töölistele töölt lahtilaskmist ette teatada. Palgaasjus valitseb aga suur mitmekesisus. On linnu, kes hädaabitöödel on maksnud hariliku tasu, nimelt Dresden, Düsseldorf, Elberfeld, Fürth, Hanau, Magdeburg. Osa linnu on maksnud perekonna ülevalpida-jaile hariliku tasu, üksikuile teatav protsent vähem, ning on linnu, kes määravad hädaabitööde hinna üldse madalamaks. Madalama tasu maksmise põhjendusena tuuakse ette asjaolu, et tööta töölistel siis ei kao tõuge otsida vaba tööd. Linnad, kes maksavad normaalse tasu, tõendavad aga, et normaalse tasu eest töölistelt võib nõuda ka normaalset tööd, kuna madal tasu teeb töölistes tõrkjajaks, ning harjutab neid edaspidisekski tööle alaväärtuslisteks.

Eriline tähtsus on tööde korraldamisel. Ainult kavakindel eeltöö võimaldab tagajärjekast tööde korralda-

mist. Väljamaal see ülesanne on pandud alaliste komisjonide peale, kes koosnevad omavalitsuse majandusettevõtete juhatajaist, linnavalitsuse, hoolekande ning töökaitse, mõnel pool ka tööta tööliste esitajaist. Komisjoni ülesanne on selgitada: 1) missuguseid töid jätta talveks ning missuguseid ette valmistada, 2) missugused rühmad kujundada tööta töölistest ja missugust tööd anda igale rühmale, 3) kas anda tööta töölistele tööd 6. päeva kestel nädalas või lühemaks ajaks, 4) tööle võtmise tingimused, palganormi määramine tülide lahendamine. Ühe sõnaga komisjoni ülesanne on valvata, et tööd teostataks ühiskondlises vaimus tagajärjekalt ning kavakindlalt.

Seni hädaabitööd igalpool on olnud abinõuks suurte, erakordsete tööpuuduse avalduste pehendamiseks. Normaalseks tööpuuduse vastu võitlemise abinõuks tuleb kahtlemata pidada tööpuuduse vastu kinnitamist. Tööpuuduse vastu kinnitamine on alles võrdlemisi uus küsimus, ning kõik maad, kes pannud maksma kinnitamise, on olnud sunnitud ikka jälle täiendama ja arendama seda seadust. Nii on 1911. a. Inglismaal vastuvõetud tööpuuduse vastu kinnitamisseadust peale sõja samadel põhimõtetel põhjalikult ümbertöötatud ja peale veel ligi 15 korda täiendatud ja parandatud.

Jälgides Euroopa riikide kogemusi sel alal, tuleb peatuda kahesuguse kinnitussüsteemi juures. Vabatahtlik kinnitamine riiklisel toetusel, nõnda nimetatud Genti süsteem ja riikline sundkinnitus.

Genti süsteem on maksev väikestes riikides, kus ametühisuslik liikumine jõudsalt arenenud: Belgias, Taanis, Hollandis, Schveitsis; töölistekinnitamine sünnib ametühisuste kaudu. Ametühisuste toetussummadele maksavad riik ja kogukonnad 50% (Belgia), 65% (Taanis), kuni 100% (Hollandi) ametühisuste poolt antavast toetusest. Ametühisuste fondi lõppemisel annab Belgias riik oma kulud kogu toetuse edasi; Taanis kannab need kulud 30. päeva jooksul. Tööliste kohta, kes ei ole ametühisuste liikmed, maksavad kohalikkude omavalitsuste korraldused, kusjuures Hollandis riik annab tööta tööliste arvel toetust ainult neile omavalitsustele, kelle majanduslik seisukord on väga raske.

Ametühisusliku kinnitamise headeks külgedeks on kerge ning intensiivne tööta tööliste kontroll, riisikojaotus on korraldatud ametalade järele, mis ühendab ühtlasi ka tööpuuduse all enam kannatajad alad ja ei veereta teistele tööaladele nende arvel üleliigseid kulusid.

Puudustena tuleb ära märkida: 1) seda, et selle süsteemi juures on kindlustatud ainult organiseeritud tööta töölisel, kuna organiseerimatud töölisel jäävad väga kõikuvalle alusele. See süsteem on sellepärast mõeldav ainult seal, kus ametühisuslik liikumine tugevalt arenend, 2) tööta töölistel puudub kohtulikult kindlustatud nõudmisõigus toetuse suhtes ametühisuste vastu.

Riiklik tööta tööliste sundkinnitus on pandud maksma Austrias, Inglismaal, Itaalias, Poolas ja Saksamaal. Seniste kogemuste järele on soovitatav korraldada tööliste kinnitamist ühenduses töövahetalitustega, moodustades nende juure komisjone, kes teostavad tööta tööliste kontrolli (Inglismaal tööraamatud). Tähtis on liigitada töölistekinnitamist tööala hädaohhtlikkuse järele tööpuuduse suhtes, määrates suuremad liikmemaksud sarnastele tööstusaladele, nagu põllutöö, ehitustöö jne. Seda põhimõtet Inglismaal on eriti viimistlenud, sellega, et ta maksab töölisel tema liikmemaksu tagasi ühes protsentidega kui see on maksnud liikmemaksu 500. nädala eest ja saanud üle 60 a vanaks.

Omavalitsus ja riik on igal pool kohustatud maksma tööta tööliste kassale juurdemakse, sest et nad on eriti huvitatud tööpuuduse vastu võitlemisest ning et neil lasub ühiskondlik kohustus võidelda selle häda vastu. Toetus peaks vastama vähemalt kultuuriväärsele elatistalammäärale.

Liikmemaksude sissenõudmine võiks sündida haigekassade kaudu, mis võimaldaks kulude kokkuhoidu.

Peale selle ametühisustel peaks võimalus olema valitseda tööpuuduse vastu võitlemise kapitale ja korraldada toetuse maksmist. Inglismaal üksiku tööala töölistel ning ettevõtjal on isegi õigus asutada rahaministri nõusolekul erikassat, määrates erimäärustega maksu suurust. Toetusi antakse piiratud aja jooksul (3 kuni 6 kuud aasta kohta) ning üldine nõue on, et toetust vajav tööline oleks

teatav aeg enne tööpuuduse algust kassa liige.

Saksamaal on püüd panna maksma uut tööta tööliste kinnitamise normi. Nimeit tahetakse ühendada töölistkinnitusega kohustuslikku tööd ning hädaabitöid.

Hädaabitööde tasu määratakse kõrge- maks kui toetussumma, muidugi tingimusel kui tööd on üldrahvamajandusliku tähtsusega. Tööta töölistes, kes saavad kinnitusraha, on aga peale selle kohustatud igal ajal minema kohustustöödele, kui seda nõutakse ilma eritasuta — need tööd ei tohi aga kesta üle 16. tunni nädalas. Kinnitussummade maksmise lõpetamise põhjuseks võib olla ka keeldumine temale vastavast hädaabitööst. Riigi tööministril on õigus toetada kinnitusfondi arvel hädaabitööde korraldamist, anda toetust tööriistade muretsemiseks ja reisirahadeks, teatavas vahekorras tööleminevate tööliste arvuga.

Võib märkida selle korralduse tundu- vaid tagajärgi. Nii on tööta töölistega ehitatud 1924. a. 18.400 põllutööliste elu- korterit, teostatud rida maaparanduse ning maakoraldustöid, seega ellu kutsudes uusi asulaid, kuhu paigutati tööta töölisti. Terve rida linnu on saneerind oma ter- visvastased linnaosad ning uute elukor- terite ehitamisega on tunduvalt pehmen- datud pealesõjaaegset korterikriisi.

Paremaks ja põhjalikumaks tööpuu- duse vastu võitlemise abinõuks kahtle- mata on üldine majanduselu elustamine, eriti valmistamise tõstmine. Siinjuures aga ei tohi seada linna maale vastu, vaid mõlemaid tuleb käsitada kui rahva ma- jandusorganismi lahutamatuid ja oma heakäekäigus üksteisest olenevaid osi. Tööpuuduse vastu võitlemise sihis tuleb nii m a a l k u i l i n n a s laiendada töö- võimalusi, eriti aga linnades, sest just linnades tööpuudus annab ennast tera- valt tunda ja tagasimineku linnast maale on töölistele raskem protsess kui maalt linna tulek.

Selles mõttes on kogu rahvamajanduse huvides, kui meil tööstus eriti kesk- ja suurtööstus saaks enam jalgu alla. Tööpuuduse vähenemise sihis oleks, näi- teks, määratu tähtsusega asjaolu, kui Eesti õlikivitööstus Virumaal jõuaks kord katsete ajajärgust välja ja kujuneks õli- ajamise suurtööstuseks. Samuti väga täht- tis on kui Eesti tööstus suudaks võita

omale suuremas ulatuses välisturgu ja laiendada oma valmistamist.

Kuid eksporttööstuse laiendamise kõr- val on tähtis ka sisemaa majandusliku jõukuse tõstmine, et ka siseturg võimal- daks suuremat valmistamist ja võiks anda suuremale hulgal tööd. Üheks tähtsaks abinõuks selles suunas on see, et ava- likke, täh. riigi- ja omavalitsuse raha- summe tarvitatakse võimalikult suuremas ulatuses loovateks, majandusala ülesehi- tavateks, valmistamisjõude ja valmista- mist suurendavateks ülesanneteks. Nende hulka kuulub, näiteks, uute raudteede ehi- tamine, ühenduste parem korraldami- ne, maaparandustööd, odavamate jõualli- kate avamine rahvamajandusele, ehituse tegevus jne.

Aga sama tähtis on ka tööviljakuse tõstmine, mis otstarbel meie tööstus va- jab hädasti ümberkorraldamist parema tööorganiseerimise ning sisseadete uuendamise teel. Tööviljakuse tõstmine võimaldaks maksta töölistele paremat tasu, mis omakord suurendaks laiade kihtide ostujõudu, seega elustaks töös- tust, teiselt poolt aga võimaldaks alaealis- tele ja vanadele perekonnaliikmeile, sa- muti ka perekonna emadele, töölt koju jääda. Praegused madalad palgad on üheks tähtsaks tööpuuduse põhjuseks. Tallinnas Riigi Statistika keskbüroo poolt korraldatud 1926. a. hüdžeti uurimused näitavad, et suuremas osas töölistpere- kondades on palgatööl nii isa kui ema, alaealised ja vanad, kes aga suudavad töötada. See olukord mõjub laastavalt tööliste perekonnaelule, sest lapsed, kes vajavad ema hoolt ja järelvalvet, jäävad võõraste ning uulitsa hooleks, kuna ko- dune elu kannatab mugavuse, puhtuse ja korrapuuduse all.

Vaadeldes meie töötute koosseisu Tal- linnas ja Tartus 1926. ja 1927. a. korral- datud eriuurimuste andmetel, näeme, et 25 kuni 30% töötutest on vanad. Kah- juks ei ole neil uurimustel arvesse võetud nende nooremate tööliste arv, kes kao- danud töövõime osaliselt. Viimaste arv kahtlemata ei ole väiksem vanade töö- tute arvust, seega võib oletada, — ning Tallinna tööbõrsi kogemused kinnitavad seda, — et töötute hulgas on 40 kuni 50% niisuguseid isikuid, kes tõeliselt va- javad kas vanaduse või invaliidsuse pen- sioni ehk jälle hoolekandelist abi, kes üldse ei peaks koormama tööturgu. On

vajalik panna kiires korras maksuma kinnituseadused vanaduse ja invaliidsuse vastu, samuti kindlustada leskedele lastekasvatamise ja ülalpidamise võimalusi; nende sotsiaalkindlustuste läbi tööturg vabaneks alaväärtuslikust tööjõu-pakkumisest ja teiselt poolt tööjõuetud ja vanad ei oleks sunnitud asjata otsima ning vastu võtma ülejõu käivat tööd, kannatades seal juures nälga ning puudust.

Töötute kinnitamine tööpuuduse vastu jaotaks aga tööpuuduse koorma ühtlasemalt vastava tööala või vastava tööliste-kihi, ettevõtjate ja seltskonna vahel.

Meie valitsevad kihid on tavaliselt talve tulekul tunnud huvi tööpuuduse ja

selle pahe vastu võitlemise vastu. Nii peeti ka käesoleva talve algul Riigivanema algatusel suurem nõupidamine selles küsimuses, asutati isegi rida komisjone, kes pidid kaaluma küsimust isakülgselt. Kahjuks on aga selle nõupidamisega piirdunud kogu asja käsitlemine. Ei ole olnud kuulda, et komisjonid oleks avaldanud mingit tegevust, või nõupidamise tulemusena oleks võetud tööpuuduse vastu võitlemiseks midagi ette.

Senini mõjuvate ringkondade poolt avaldatud ükskõiksus selle valusa seltskondlise pahe vastu ei luba loota mingisugust seisukorra parandamist lähemal ajal.

Mõisaküla alevivanem Jaak Kurg †

23. märtsil s. a. lahkus surma läbi kauaaegne Linnadeliidu juhatuse liige, Mõisaküla alevivanem Jaak Kurg.

J. Kurg sündis 2. juulil 1889 Tarvastu vallas Kureni talu perepojana. Õppis Tarvastu Mõnnaste vallakoolis, Tarvastu kihelkonnakoolis ja Viljandi linnakoolis. Astus 1909. a. raudtee-teenistusse, teenides mitmesugustel kohtadel kuni 1921. a. 1919. a. kuni surmani oli Mõisaküla ühis-panga asjaajajaks — raamatupidajaks. 1921.—1928 Mõisaküla alevivanemaks, ja 1922—1928 Linnadeliidu juhatuse liikmeks. Oma ametikohuste kõrval J. Kurg võttis elavalt osa ka seltskondlisest tegevusest haridusseltsis, laulukooris ja m.

Linnadeliit leiab oma kadunud kauaaegset juhatusliiget kui agarat omavaihtsustegelast, kui tulist ja tõesüdamliselt veendunud alevite huvide kaitsjat, kellel alal olid südame peal mitte ainult oma kogukonna, vaid kõigi alevite hädad ja mured, kes rakendas ennast alati kõige tõsisemalt tööle oma kaaskodanikkude

heakäekäigu tõstmiseks ning töötas väsimatult selle heaks.

Perekonnaseisu-ametniku praktikast.

Meetrika tunnistuste parandamine kohtu teel.

19. nov./10. detsembril 1927. a. Tallinna-Haapsalu Rahukogu Tsiiviil-osakond vaatatas läbi avalikul kohtuistungil A. R. palvel tema poja J.-A. R. meetrika tunnistusel sündimisaasta parandamise asja.

26. septembril 1927. a. Rahukogusse sissetulnud palves A. R. seletab, et tema lapse J.-A. R. sündimistunnistuses on eksikombel sündimise aeg valesti ülesmääritud ja palub seda parandada. Käesolevat asja läbivaadates, kohus leiab, et Tsiiviil Kohtupidamise Seaduse IV raamat

(§ 1401—1460⁰¹) väljaarvatud §§ 1460⁰⁰, 1460⁰¹ on meil maksev ainult sel määral, kui palju §§ 1908—2097 juhatavad tema juure (vaata ts. kpd. s. § 1907). Seega ei ole meil üldse olemas erikorda perekonnaseisu aktide parandamiseks, nagu see on ettenähtud Poola jaoks (ts. kpd. sead. § 1647—1652).

Niiviisi tekib küsimus, millises mõttes tuleb aru saada Perekonnaseisu seaduse § 24. väljendatud sõnast „kohtuteel“. Selle sõna tõlgitsemise üle B. E. S. § 3666. kohta Vene Senat 1910. aastal (vaata otsus nr. 32) avaldas sarnast arvamist, et kuna Ts. kpd. s. V raamatu III jao III peatüki § 1907—2907-s ei leitud tähendusi erilise eratoimetuse kohta sel juhul, mis ettenähtud B. E. S. § 3666, siis tuleb ka järeldada, et sõna all „kohtuteel“ selles paragrahvis on mõeldud ainult nõude korda. Samuti ühes teises otsuses (1902. a. nr. 33) Senat ütleb, et hoiukord käib

ainult asjade kohta „mis seaduses täpselt ära tähendatud“.

Seega ei või käesoleva asjaga ülesvõetud küsimus mitte otsustatud saada hoiukorras.

See küsimus aga, kas tuleb uues korras nõue esitada erilise hooldaja kaudu lapse nimel tema vanemate vastu, ehk vanemate nimel riigivõimu vastu, prokuroori isikus, ei või siin otsustamisele tulla.

Neil põhjustel Rahukogu määras: A. R. palve käesolevas asjas läbivaatamata jätta.

Toimetuse märkus. Arvestades ülaltoodud kohtuotsusega, tuleks siis meetrikatunnistuste parandamisel määrata vastsündinule (lapsele, kelle meetrikas viga esildunud) vaestelaste kohtu poolt eestkostja, kes siis nõude korras esineb kohtus lapsevanemate vastu vastava nõudepalvega.

Hoolekandekulude tagasinõudmise korrast.

Tallinna linna Hoolekandeosakond andis Tallinna elama asunud Hilda Laurile, kes sünnitamise tõttu töövõimetu oli ja puudust kannatas, Hoolek. Sead. § 1 p. b ja § 19 põhjal ajutist toetust: 27. mail 1926 a. 500 mk. ja 1. juulil 1926 a. 500 mk., ühtlasi pööras linna Hoolekandeosakond kirjadega 26. maist 1926 a. № 2896 ja 3. juulist 1926 a. № 4062 all Hoolek. sead. § 20 ja 21 põhjal Viimsi vallavalitsuse poole, kelle piirides hoolealune viimase kahe aasta jooksul elanud, nõudmisega tasuda Tallinna linnale nimetatud summad.

Kuna vallanõukogu otsusega 26. juunist 1926 a. linnavalitsuse nõudmine tagasi lükati, pööras Tallinna linnavalitsuse volinik administratiivkohtu korras kaebusega rahukohtuniku poole, paludes kohustada Viimsi vallavalitsust viibimata täitma seaduslikku jõusse astunud Tallinna linnavalitsuse Hoolekandeosakonna nõudmist, Hilda Laurile väljaantud 1000 margalise toetusraha tagasimaksmise üle.

Rahukohtunik jättis Tallinna linnavalitsuse kaebuse tagajärjeta, leides, et Tallinna linnavalitsuse ja Viimsi valla omavalitsuse vahel on käesoleval korral tekkinud tsiviil vahekord ja administratiivkohtu korras Viimsi vallanõukogu otsust selles asjas tühistada ei ole põhjust. Rahukohtuniku arvamise järele oli Viimsi valla omavalitsusel küllalt alust Tallinna linnavalitsuse ettepanekut tagasi lükata ja Tallinna linnavalitsusel oleks tulnud harilikus kohtu korras oma

nõudmist, kas Viimsi valla omavalitsuse vastu (Hoolek. sead. § 21) ehk abi andma kohustatud isiku vastu (§§ 24 ja 25) põhjendada ja tõendada, sest Hoolekande sead. § 21, mille peale kaebaja toetab, ei nägevat ette, et vastuvaidlemata korras sarnast nõudmist peaks rahuldutama, kuna see nõudmine oma iseloomu poolest iseenesest ei käivat vastuvaidlemata korras sissenõutavate nõudmiste hulka (vastuv. sissenõute sead. § 1 V. S. K. XVI k. II jagu). Et sarnaseid nõudmisi tsiviil korras tuleks lahendada, seda tulevat järeldada ka Hoolek. sead. §§ 24 ja 25 mõttes, mille järele abiandja asutus on õigustatud abiandmiseks tarvitatud kulud kohtu teel sisse nõudma abitarvitajate omastelt, kes kohustatud abitarvitaja eest hoolt kandma. Ei oleks järjekindel, et ajutist abi andev asutus (Hoolek. sead. § 20) abi andma kohustatud asutuselt (§ 19) abiandmiseks tarvitatud kulud sisse nõuaks vastuvaidlemata ja administratiiv korras, kuna see viimane asutus abiandmiseks tarvitatud kulud omakorda eraisikutelt sisse peaks nõudma harilikus kohtu korras (Hoolek. sead. § 25).

See rahukohtuniku otsuses väljendatud seisukoht ei ole seadustega kooskõlas, nagu seda ka Tallinna linnavalitsus omas revisjonikaebuses kindlaks teeb, seletades: „Kui Hoolekande Seaduses §§ 24 ja 25 on öeldud, et abiandjal asutusel on õigus antud abi tagasi nõuda abisaaja sugulastelt harilikus kohtu korras, siis on see täiesti arusaadav — eraisikute vastu igatahes admi-

nistratiiv kaebusega esineda ei saa ning loomulikult peab see sündima tsiviil-kohtu korras. Samuti on täiesti arusaadav, et seda nõudmist ei saa avaldada vastuvaidlemata korras (V. S. K. XVI k. jagu II), sest nõudmise alus ei ole mitte avalikõigusline, vaid eraõigusline kohustus hoolitseda teatud astme sugulaste eest. Igatahes on selge, et Hoolek. sead. §§ 24 ja 25 käivad vahekorra kohta asutuste ja eraisikute vahel ja nimelt siis, kui kostja on eraisik. Rahukohtuniku arvamise õigustamine käiks otsekohe Hoolek. sead. §§ 207—209 vastu, kus selgesti öeldud, et kaebused valla ja alevi esituskogude otsuste peale antakse administratiiv-kohtu korras. Käesolevas asjas ei olnud Tallinna linnavalitsus muu seas rahul Viimsi valla nõukogu otsusega 26. juulist 1926 a., leides, et see otsus ei ole sisuliselt õige ja ei vasta Hoolek. sead. § 21, mis pärast teda muuta tuleb — ja seda võib teha ainult administratiiv-kohtu korras.

Nendest kaebaja poolt ettetoodud kaalutlustest peaks selge olema, et Hoolek. sead. § 21 välja jäetud sõnad „kohtu teel“, mis § 25 tarvitatud, on välja jäetud nimelt selles mõttes, et seal ära tähendatud küsimuste lahendamine peab sündima valitsemise korras asutuste vahel ja vaieluse korras administratiiv-kohtu korras. Kaebaja aga eksib, kui ta väidab, et Tallinna linnavalitsuse Hoolekandeosakonna nõudmine, mis väljendatud tema kirjades Viimsi vallavalitsusele 26. maist

1926 a. № 2898 ja 3. juulist 1926 a. № 4062, Hilda Laurile väljaantud 1000 margalise toetusraha tagasimaksmise üle, olevat seaduslikku jõusse astunud selle tõttu, et Viimsi valla nõukogu seaduses ettenähtud tähtajal selle vastu kaebust tõstnud ei olnud. Sellega, et Tallinna linnavalitsuse Hoolekandeosakond on otsustanud Viimsi vallalt nõuda Hilda Laurile väljamakstud toetusraha, ei ole ta otsustanud asja, mille lahendamine ja otsustamine tema võimupiirkonda kuulub sel viisil, et tehtud otsus võiks kellegile kohustav olla, vaid on niisugusel otsusel ainult õigusliku toiminguga tähtsus. Nõudmine, mis niisuguse otsuse põhjal tõstetakse, ei ole muud, kui ettepanek teisele asutusele oma peale võtta tehtud kulusid, missugune ettepanek aga teise asutuse poolt mitte vastuvõetavaks tunnistatud võib saada. nagu see ka Hoolek. sead. § 21 ära on tähendatud. Leiab ettepaneku teinud asutus, et tema nõudmise tagasilükkamiseks ettetoodud põhjendused mitte seaduslik ei ole, siis avaneb temal võimalus lahendada kaebuse teel tekkinud vaielust (avald. Riigikohtu otsus № 33 1. okt. 1926 a. ja № 52 — 7./18. dets. 1926 a.).

Eeltoodud põhjendustel Adm. K. K. § 35 põhjal Riigikohus otsustas 7. oktoobril 1927:

Raasiku jaoskonna rahukohtuniku otsus 7. septembrist 1926 a. tühistada ja asi saata uueks otsustamiseks I jaoskonna rahukohtunikule.

Lühemaid teateid välismailt.

Stokholmi tänavraudtee

See 1927 50 aastat vanaks. Nagu mitmel pool mujalgi, ka Stokholmi tänavraudtee kujunes välja hoburaudteest, mis avati liikumiseks 1877 aastal. Raudtee elektrofiteerimisele asuti 1901 aastal. Üldine ühekordsete teede pikkus oli sel ajal 35 klm. ja vagunite arv 175. 1926 lõpul oli teede ühekordne pikkus 146,5 klm. ja vaguneid, ühes külgehaagitavatega, ligi 800. Viimaseid on ligi 45% üldarvust. Uuemad vagunid mahutavad 50—63 sõitjat. Vagunite perronid on kõik ustega ja varustatud väljaspool võrekorvidega suuskade jaoks. Paljudel 63-platsilistel külgehaagitavatel vagunitel on sissekäik keskel. Vagunikuure on 6. Tänavraudtee liikumine kestab 22 tundi, — kella 4 homm. kuni kella 2-ni öösi. 1926 a. oli tänavraudteel sõitjaid 125.000.000. See teeb iga elaniku kohta 250 sõitu aastas.

Teenijaid ja ametnikke on tänavraudteel 3126.

Kõik roobasteed on kahekordsed, osalt kivist, osalt liipritest alustel. Pööranguid on neljasuguseid: kesklinnas — tsentraliseeritud, teine osa elektrofiteeritud sõidutraadi abil, kolmandaid

keeravad roopaseadjad ja neljandaid — liinide lõpul — vagunijuhid.

Sõiduhind on 10 ööri (10 senti) 3—4 klm. pikkuse otsa eest.

Omnibussiliine Stokholmis

on korraldanud 1923 a. alates sama selts kelle omanduseks tänavraudteegi, neli. Neil liigub 37 omnibussi. Suurem osa neist 29-platsilised, ligi 8 mtr. pikad ja 4 tonni rasked. Omnibussi tarvitate arv on aga tänavraudteel sõitjate omast tunduvalt vähem. Samal ajal kui tänavraudteel on ärakasutatud platside arv üle 50%, omnibustel see ei tõuse üle 25—30%. Sõiduhind on 50% kallim, — üks ots 15 ööri (15 senti). Sealjuures sõiduotsad on aga lühemad.

Kuigi Stokholmis omnibuste liikumiseks on olemas kõik eeldused, nagu tänavate parkettisilutus rajatud raudkividest, kitsad tänavad, kust tänavraudtee ei lähe läbi, jne., nende liikumine on väga nõrk.

Tänavliikumise korraldamisest Stokholmis.

Tähepanuväärt on Stokholmis hoiatus-signaalsatsioonid sisseseaded tänavraudtee ja raudteede ristlemiskohtadel, samuti suure liikumisega tänavate ristlemiskohtadel.

Esimesena nimetatu ülesõidukohad on varustatud ümmarguste 5—6-toll. raudtorudest kaitsepuudega, millised seisavad kummagil pool ülesõitu püstloodis. Puud on varustatud elektri proshektorlampidega, mis näitavad ülesõidu lahtiolekul rohelist tuld. Rongi lignemisel umbes paarisaja süllani veduri esimesed rattad suruvad roobastes olevale pedaalile. Nüüd hakkavad kaitsepuude kinnituskohadel helisema kellad üksikute löökidega ja kaitsepuud aeglaselt allapoole vajuma. Peale rongi läbisõitu kaitsepuud tõusevad jälle oma algseisendisse ja kellad vaikivad. Ülesõidukoha vaht valvab ainult ülesõidu puhtuse järele.

Suure liikumisega tänavate ristlemiskohtadele on püstitatud igast neljast suunast nähtav kõrge raudtorn-mast, mille otsas põleb elektri proshektorlamp. Läbisõiduks lahtistes suunades põleb roheline tuli, suletud suunades punane. Tulede värvi muudab tarviduse järele liikumist korraldaja politseiametnik, kes seisab peaaegu keset tänavat väikesel ümmargusel kõrgustikul ja kelle ees asub ümmargune tulp, varustatud nuppudega, milledele vajutamisel muutuvad tulede värvid ja sellega sõidukite suun. Väheha liikumisega tänavate ristlemiskohtadel reguleerib liikumist politseiametnik käte liigutustega. Kus vähegi võimalik, on liikumise korraldajate politseiametnikkude seismise jaoks, niisama tänavraudtee peatuskohtades ooteplatvormid ehitatud, kui mitte suured, siis ikkagi 1-meetri laiused ja vaguni pikkused, varustatud tuledega ja tahvlitega, millel märgitud liinide numbrid.

Oligu tähendatud, et Stokholmis sünnib liikumine vasemat kätt.

Berliini haigemajade maksu tõstmine

on tingitud omakulude alaliselt suurenemisest. Seepärast magistrat on otsustanud võtta ravitusmaksu kohalikkudelt täisealistelt haigetelt ja ravitusasulustelt haigemajades 6 mk., ravitusasutustes 5,20 mk. ja hospidaalides 3,50 mk. Võõrastelt võetakse täisealistelt 9,80 ja lastelt 7,20 mk. Omakulud on aga tunduvalt kõrgemad. Maksudest kaetakse haigemajades 60, ravitusasutustes 89 ja hospidaalides 88% kuludest.

„Deutscher Kommunal-Kalender 1928“.

Sellenimeline omavalitsustegelaste käsiraamat ilmub Berliinis A. Finke ja E. Steini väljaandel juba 8. aastat. Peab tunnistama et aastast-aastasse see väljaanne on alatasa suurenenud, täienenud, tuues rohkesti huvitavat ja õpetlikku mitte ainult Saksamaa omavalitsuste tööst ja sihtidest, vaid ka mujalt välismailt. Praegu ilmunud 8. aastakäik on parimaid selles seerias ja kõigiti soovitamise väärt.

Raamatu kirjastaja on „Deutscher Kommunal-Verlag G. m. b. H.“, Berlin-Friedenau, Hertelstr. 5, ja seda võib tellida otse kirjastajalt, või iga parema raamatukaupluse kaudu. Hind 13 Skm. (umbes 12 krooni).

Brandenburg (Havel) saab 1929 tuhandeaastaseks.

Eelseisev jubelipidustus teeb tarvilikuks linnale piduliku väljanägemise andmise. Selleks võetakse ette linnamajade ülevärvimine, linna müüride, tornide, väravate kordaseadmine, staadioni maala korraldamine, istanduste laiendamine, puieseede kruusatamine, rattasõidu- ja metsateede parandamine, umbes 81.000 Skm. väärtuses. Peale selle valmistatakse veel Brandenburgi propaganda film, milline tuleks näitamisele mitmes linnas.

Kroonika.

Linnadellidu esitajatekogu

koosolek peetakse juuni algul Tartus ära. Koosolekupäev oleks kas 3. või 10. juunil. Koosoleku päevakorras on Liidu 1927.—1928. a. aruande kinnitamine, kahe juhatusliikme ja revisjonikomisjoni liikmete valimised. Peale selle veel üks referaat V. Smetaninilt.

Tallinna linnavalitsuse 1926 a. tegevuse ülevaade.

Kommunaaltegevusest arusaamiseks ja selle õigeks hindamiseks on määrav tähtsus perioodilistel ülevaadetel omavalitsuste tööst. Kui näiteks Tallinna linnavalitsuse igaaastane aruanne vare-

malt tõi eelarve täitmise aruande kõrval täieliku ülevaate ka aastasest tööst, siis erakordsete olude sunnil viimase 10 a. kestel on tulnud piirduda ainult rahalise aruande avaldamisega. Sellepärast on tervitatav linnavalitsuse samm tegevuse ülevaadete avaldamise uuesti ellukutsumise suunas. Esimene sellane ilmuski hiljuti 1926 a. kohta täiesti uuendatud kujul. See väljaanne peaks pakkuma huvitavat ja tulusat igale omavalitsustegelasele. Omaltpoolt tahame loota, et Tallinna linnavalitsuse tegevuse ülevaade ei jää ainukeseks sellaseks meie omavalitsuste peres, vaid et see virgutab teisigi, eriti linnavalitsusi oma tegevuse ülevaadete avaldamisele.